

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060102

DOM
2014-04-01
Stockholm

Mål nr
M 9355-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-09-24 i mål nr M 1639-13, se bilaga

KLAGANDE

C R

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

2. Värmdö kommun
134 81 Gustavsberg

SAKEN

Föreläggande om återställande av markområde på fastigheten X i Värmdö kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och avvisar C R:s överklagande av länsstyrelsens beslut. Länsstyrelsens i Stockholms län beslut den 14 februari 2013 i ärende nr 535-30854-2012 står därmed fast.

Dok.Id 1134423

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Stockholms län beslutade den 14 februari 2013 att med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken förelägga Värmdö kommun att återställa markområde och diken inom fastigheten X i Värmdö kommun. Föreläggandet förenades med villkor om bland annat samråd med C R angående tidpunkt för återställningsarbetet. Beslutet överklagades av C R. Mark- och miljödomstolen tog upp hans överklagande till prövning och avslog det i den överklagade domen.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

C R har, som han får förstås, yrkat att beslutet om föreläggande ska upphävas. Han har även begärt att syn ska hållas på platsen.

Värmdö kommun och Länsstyrelsen i Stockholms län har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

C R har i huvudsak anfört samma omständigheter som vid mark- och miljödomstolen med bland annat följande tillägg och förtydliganden. Det är ett flertal fastighetsägare som ekonomiskt och praktiskt bidragit till att ställa i ordning den aktuella marken och till att skapa dammarna. En återställning av markområdet skulle kunna innebära en ekonomisk belastning för honom och andra enskilda fastighetsägare.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Av 16 kap. 12 § miljöbalken framgår att överklagbara domar eller beslut får överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot.

Länsstyrelsens föreläggande har enbart riktats mot Värmdö kommun i egenskap av ägare till den aktuella fastigheten. Grunden för föreläggandet är att dammarna på

kommunens fastighet uppförts olovligen och att området därför ska återställas. Föreläggandet har förenats med villkor om bland annat samråd med C R angående tidpunkt för återställningsarbetet. Även med beaktande av detta, och av vad C R anført i övrigt, kan han inte anses berörd av föreläggandet på det sätt som krävs för att han ska ha rätt att överklaga länsstyrelsens beslut.

Eftersom C R således inte har haft rätt att överklaga beslutet borde mark- och miljödomstolen inte ha tagit upp hans överklagande till prövning. Mark- och miljödomstolens dom ska därmed upphävas och C R:s överklagande av länsstyrelsens beslut avvisas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Ulla Bergendal, tekniska rådet Bengt Jonsson samt hovrättsråden Mikael Hagelroth och Åsa Marklund Andersson, referent.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Anna Olsson

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-09-24
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 1639-13

KLAGANDE

C R

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

2. Värmdö kommun
134 81 Gustavsberg

SAKEN

Återställande av markområde på fastigheten X

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 14 februari 2013 i ärende nr 535-30854-2012, se bilaga 1

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
  2. Mark- och miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet endast på så sätt att den tidpunkt då återställningsarbetet ska vara slutfört och redovisat till länsstyrelsen ändras till den 31 maj 2015.
-

Dok.Id 334320

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

BAKGRUND

Med anledning av en anmälan från Värmdö kommun (kommunen) om olovligt anlagda dammar förelade Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) kommunen att, i egenskap av fastighetsägare, återställa markområde och diken inom fastigheten X i Värmdö kommun. Föreläggandet förenades med villkor om bland annat samråd med C R angående tidpunkter för återställningsarbetena och att inmätning av dikesprofiler ska ske.

YRKANDEN M.M.

C R har, som det får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut. Han har även begärt att syn hålls på platsen.

Till stöd för sin talan har han anfört i huvudsak detsamma som hos länsstyrelsen med bland annat följande tillägg och förtydliganden.

Vid iordningställande av området schaktades avjämningsmassor ner mot det område som nu är damm. Som en följd av denna schaktning skapades dammarna. Det är i och för sig riktigt att något tillstånd att anlägga dammarna inte funnits. Dammarna är dock inte anlagda utan har bildats till följd av att den omgivande terrängen höjts ungefär 40 cm. Det har aldrig funnits någon vattensamling i detta område. Han ordnade med den första dammen och hans granne ordnade med den andra. Inom två år hade ett ekosystem skapats. Vattennivån hålls stadig +/- 6-7 cm eftersom nivån ligger strax ovanför havsytan och i grundvattennivå med mycket god tillrinning. Intill dammen finns en liten våtmark med reglerbar kulvert så man periodvis kan hålla efter vattennivån. Dammarna renar dagvatten från ett större område i en aktiv bioprocess. En mycket god reningsfunktion har uppnåtts. Dagvatten orsakar utan denna föregående rening övergödning i viken, vilket framgår av en utredning WSP gjort inför detaljplaneläggning. Bristen på dagvattendammar är påtaglig i området och våtmarkerna har minskat i omfattning. Länsstyrelsen har tidigare sagt att

området utgör en förebild som kommunekologer kan vara intresserade av att se. Om dammen tas bort kommer han att flytta in dammen på fastigheten Y.

Länsstyrelsens beslut innehåller sakfel. Området är inte privatiserat. Det fanns tidigare inte något dike i området. Däremot fick L E 2002 tillstånd att anlägga ett dike utefter tomtgränserna för avledande av dagvatten, vilket också skedde. Nu ställs krav på att detta dike ska läggas igen och anläggas med svag och jämn lutning utan att vattenansamlingar uppstår. Det är orimligt att ett dike som redan uppfyller dessa krav ska läggas igen för att sedan återställas. Det andra diket som kan ses på kommunens kartor har aldrig burit vatten eftersom det inte var anlagt där vatten kunde bäras fram. Detta dike var 1,4 meter djupt med högt gräs och utgjorde en fara för barn. Ett återställande skulle innebära att tippmassor, plåt och glas återförs till gräsmattan, att planteringar tas bort och att området blir allmänt fult.

Det är viktigt att fiskar, grodor, vattenlevande insekter och andra djur, till exempel blåhövdade gräsänder, som vistas runt dammen ska fortsätta få ha en fristad. Han har odlat fram unika koikarpar och i dammen finns bland annat Tancho koi, Butterfly koi, stor och liten vattensalamander samt röd och svart groda. Gräskarpar har dessutom, för första gången på våra breddgrader, förökat sig. Det finns mängder av mindre salamander men även större. Såväl han som hans granne, K B, kan vittna om att de har sett den större salamandern i närheten av dammarna under förra året. Han begär att en inventering görs innan schaktarbeten inleds.

Området utgör även ett mycket aktivt föryngringsområde för såväl vanlig som mer ovanlig rödbukig svart groda. Vid dammen finns röda, gröna, och tigrerade grodor. En grodart är så sällsynt att ingen biolog har kunnat berätta vad det är för art. Lagen om grodors fredande ska tolkas så att grodors livssituation inte får förändras till det sämre.

De åtgärder som kommunen föreslagit för att återställa området visar på en rad allvarliga brister i kunskap om ekologi. Ett sådant återställande skulle otvetydigt få

omfattande konsekvenser för grodorna och vattensalamandrarna. Ett dike kan inte, såsom kommunen hävdar, motsvara nuvarande förhållande då detta periodvis skulle vara torrlagt.

Karporna gräver ner sig i dyn om vintern för att sova och får då inte störas. De större koikarporna i den mindre dammen flyttas varje år i maj/juni till Berzeeli park och återvänder i oktober. Den mindre dammen utgör alltså vinteridet för dessa. Ska man göra en flyttning av karpar måste den därför ske i oktober och med endast ett fåtal exemplar för att registrera framgång. Hemmesta sjöäng är inte ett lämpligt habitat för dessa djur. De skulle inte överleva en flytt eftersom räven, gäddorna, hägern och rovfågeln snart gör sitt.

Han begär att dammarna fredas, att grönområdet runt om inte återställs till hur det såg ut innan och att det dolda diket närmare lekplatsen inte återskapas. Han begär vidare att kommunen får en erinran om osant intygande. Han begär att syn hålls för att klargöra de faktiska förhållandena. En opartisk syn bör göras av exempelvis Naturvårdsverket, Naturhistoriska Riksmuseet och/eller Naturskyddsföreningen.

Länsstyrelsen har vidhållit vad den angett i det överklagade beslutet och anført att det inte har framkommit något som föranleder någon ändrad uppfattning i ärendet.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har att pröva om länsstyrelsen som tillsynsmyndighet haft fog att förelägga kommunen att återställa markområde och diken inom fastigheten X i Värmdö kommun.

Yrkandet om syn

Med beaktande av vad prövningen i målet omfattar och den utredning som finns i målet, bland annat i form av bilder, finner mark- och miljödomstolen att syn inte behövs. Yrkandet om syn ska därför avslås.

Frågan om dammarnas uppförande är vattenverksamhet

Uppförande av dammar i vattenområden är enligt 11 kap. 2 § 1 miljöbalken vattenverksamhet. Med vattenområde avses enligt 11 kap. 4 § miljöbalken ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd. Såväl diken som vissa konstgjorda vattensamlingar omfattas av begreppet vattenområde (prop. 1997/98:45, del 2, sidan 128).

Det är uppenbart att dammar har uppförts i området. Det spelar i detta sammanhang ingen roll om dammarna, som C R har hävdad, bildats endast som en följd av att den omgivande terrängen har höjts. Eftersom dammarna har uppförts i det dike som anlagts i tomtgräns har de uppförts i ett vattenområde.

Uppförandet av dammarna har därmed utgjort vattenverksamhet enligt 11 kap. 2 § 1 miljöbalken. Uppförandet har krävt tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken eller eventuellt en anmälan till tillsynsmyndigheten enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken och förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. Undantagsbestämmelsen i 11 kap. 12 § miljöbalken, som innebär att tillstånd inte krävs om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena, är inte tillämplig. Dammarna utgör en vattenanläggning enligt 11 kap. 3 § miljöbalken (prop. 1997/98:45, del 2, sidan 128). Eftersom dammarna har saknat tillstånd och inte heller har anmälts till tillsynsmyndigheten, har länsstyrelsen i och för sig haft skäl att förelägga om åtgärder avseende återställande.

Skyddade arter i dammarna

C R har invänt bland annat att skyddade arter finns i och vid dammarna. Det har inte framkommit något i målet som ger skäl att ifrågasätta hans uppgifter att det förekommer groddjur och vattensalamander i och vid dammarna.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att kommunen har att se till att återställningsarbetet genomförs så att skada inte uppkommer för ägarna till grannfastigheterna eller för allmänna värden såsom skyddade arter. De uppgifter som lämnats i målet innebär enligt domstolens uppfattning att förekomsten av skyddade arter bör utredas innan återställningsarbetet sker. I den mån arbetet kräver en dispens från bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845), har kommunen att se till att en sådan erhålls innan arbetet inleds. Att åtgärderna kan kräva dispens utgör dock inte hinder för ett tillsynsföreläggande (jfr Miljööverdomstolens dom den 8 februari 2011 i mål nr M 2893-10).

Inverkan på enskilt intresse

Även med hänsyn till C R:s intresse i målet, främst att karpfiskarna kan vara kvar i dammarna, finner mark- och miljödomstolen att föreläggandet inte kan anses mer ingripande än vad som behövs i det enskilda fallet.

C R har framfört att fiskarna bör flyttas i oktober. Mark- och miljödomstolen konstaterar att länsstyrelsen har föreskrivit att kommunen ska samråda med C R om tidpunkt för återställningsarbetet för att begränsa skada på karpfiskarna. Hans synpunkter i den delen tillgodoses därmed.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner sammantaget att länsstyrelsen haft fog att förelägga kommunen att återställa markområde och diken inom X. Vad C R anfört i målet medför ingen annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

På grund av den tid som förflutit sedan länsstyrelsen fattade sitt beslut och att en dispens från artskyddsbestämmelserna kan komma att krävas bör tidpunkten för återställandet flyttas fram till den 31 maj 2015.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 15 oktober 2013.

Anders Lillienau

Ingrid Johansson

I avgörandet har deltagit rådmannen Anders Lillienau och tekniska rådet Ingrid Johansson. Föredragande har varit beredningsjuristen Li Axrup.